

Geleneksel Yaşta Olan ve Olmayan Psikoloji Öğrencilerinin Eğitime, Sosyal İlişkilere ve Kariyere İlişkin Görüşleri

Petek Akman Özdemir^{a, b}, Gökçe Özkılıçcı^c, Rukiye Köroğlu^d

Özet

Bu çalışmanın amacı psikoloji lisans öğrencilerinin bölüm ve kariyer tercihleri, üniversitedeki sosyal ilişkileri, akademik güdülenmeleri ve öğrenme süreçlerinin incelenmesidir. Fenomenolojik desenin kullanıldığı bu araştırmada 11'i geleneksel ve 11'i geleneksel olmayan psikoloji öğrencisi ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tematik analizler sonucunda elde edilen bulgular, katılımcıların psikoloji eğitimi kararını almalarında en fazla kişisel ilgi/merak duygusunun etkili olduğunu ve akademik güdülenmelerinin yüksek olduğunu, arkadaş tercihlerinde benzer özelliklerin önemli rol oynadığını; çoğunluğunun eğitim yaşamlarında sorun yaşamadıklarını ve kariyerleri ile ilgili planlamaları olduğunu göstermiştir. Geleneksel yaşta olmayan katılımcıların geleneksel yaşta katılımcılara göre daha düzenli ve disiplinli çalıştıkları; daha fazla aile yaşamı ile eğitsel sorumlulukları arasında denge kurmak için çabaladıkları ve bilgi edinmeyi psikoloji eğitiminin olumlu yönü olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarının psikoloji alanında çalışan uzmanlara, akademisyenlere, kariyer danışmanlarına ve ileride psikoloji eğitimi almak isteyenlere katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Akademik Güdülenme
Kariyer Beklentileri
Üniversiteye Uyum
Arkadaş İlişkileri

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 19.01.2024
Yayın Tarihi: 27.03.2024
Doi: 10.18026/cbayarsos.1422794

Views of Traditional and Non-Traditional Psychology Students on Education, Social Relationships and Career

Abstract

The aim of this study is to examine the major and career choices, social relationships at the university, academic motivations and learning processes of undergraduate psychology students. In this study using phenomenological design, semi-structured interviews were conducted with 11 traditional and 11 non-traditional psychology students. Findings of thematic analysis showed that personal interest/curiosity was the most influential factor in participants' decision to study psychology and similarity played an important role in friend choice; their academic motivation was high; the majority did not have any problems during educational life; and had career plans. It was concluded that non-traditional participants were more disciplined and worked more regularly than traditional participants; were trying to balance family life and educational responsibilities, and perceived gaining knowledge as a positive aspect of psychology education more. The results of the research are expected to contribute to experts working in the field of psychology, academics, career counselors and those who want to study psychology in the future.

Keywords

Academic Motivation
Career Expectations
University Adjustment
Friend Relationships

About Article

Received: 19.01.2024
Published: 27.03.2024
Doi: 10.18026/cbayarsos.1422794

^a İletişim Yazarı: petek.akman@fbu.edu.tr

^b Dr., Fenerbahçe Üniversitesi Psikoloji Bölümü/ORCID: 0000-0001-7797-0353

^c Dr., Fenerbahçe Üniversitesi Psikoloji Bölümü/ORCID: 0000-0002-6451-7952

^d Dr., İstanbul Kent Üniversitesi Psikoloji Bölümü/ORCID: 0000-0001-5232-4021

Giriş

Yükseköğretim kurumları hızla değişen ve gelişen günümüz dünyasında kariyer sahibi olmak isteyenlerin gereksinim duyacakları bilgi ve becerilerin edinilmesinde kritik bir önem taşımaktadır. Son yıllarda, toplumsal ihtiyaçların ve beklentilerin artması ile birlikte hemen hemen her vatandaşın yükseköğretimden yararlanma isteği yükseköğretim alanında önemli bir genişlemeyi beraberinde getirmiştir (Çetinsaya, 2014). Bu ihtiyaçları ve beklentileri karşılamak adına, gerek liseden mezun olup bir kariyer yolculuğunun başında olan öğrenciler gerekse daha önceden başladığı kariyerinde değişiklikler yapmak ya da kendini geliştirmek adına yeniden üniversite eğitimi almaya başlayan yetişkinler üniversite eğitimi almaktadırlar. Bu durum beraberinde geleneksel yaşta olan ve geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin aynı ortamda eğitim almalarını ve sosyalleşmelerini getirmektedir.

Geleneksel yaşta olmayan öğrenciler farklı özelliklere dayalı olarak tanımlanmaktadır (Kim, 2007) ve genellikle geleneksel yaşta olmayan öğrenciler ile yapılan çalışmalar yaşı temel ölçüt olarak ele almaktadır (Chung, Turnbull ve Chur-Hansen, 2014). Alanyazında 25 yaşında ya da üstünde olma yaş ölçütü olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır (Daiva, 2017). Ancak, sadece yaşa dayalı tanımlamaların yeterli olmadığı savunulmaktadır (Tilley, 2014). Üniversite eğitimi erteleme ya da belirli bir süre ara verdikten sonra üniversiteye başlama, üniversiteye yarı zamanlı olarak devam etme, iş yaşamına katılmış olma, tam zamanlı olarak çalışma, ekonomik açıdan bağımsız olma, kendisine bağımlı kişilere ve aileye ilişkin sorumlulukları bulunma gibi özellikler de geleneksel yaşta olmayan öğrencileri belirlemede kullanılan ölçütler arasında sayılmaktadır (Kasworm, 2018; Langrehr, Phillips, Melville ve Eum, 2015). Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin bir bölümünün ikinci üniversite eğitimi alan öğrencilerden oluştuğu da vurgulanmaktadır (Driessnack vd., 2011).

Geleneksel yaşta olmayan öğrenci sayılarının pek çok ülkede (örn., Carreira vd., 2021; Dreznick, 2023) son yıllarda arttığı belirtilmektedir. Türkiye'deki istatistikler incelendiğinde de benzer bir durumun olduğu göze çarpmaktadır. 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılında örgün lisans programlarına yeni kayıt yaptıran 25 yaşındaki ve üzerindeki öğrenciler toplam öğrencilerin %2,83'ünü (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2014); 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılında ise %16,88'ini oluşturmaktadır. Bu oranlar on yıllık süreçte örgün öğretimdeki geleneksel yaşta olmayan lisans öğrencilerinin sayılarının yaklaşık yedi katına çıktığını göstermektedir (YÖK, 2023).

Geleneksel yaşta olan öğrenciler ile olmayan öğrenciler arasında sosyo-duygusal gelişim özellikleri, yaşam sorumlulukları ve beklentileri açısından farklılıklar görülmektedir. Geleneksel yaşta olan öğrenciler Arnett'in (2000) beliren yetişkinlik olarak adlandırdığı 18-25 yaşlarını kapsayan karmaşık ve değişken gelişimsel dönemde bulunmaktadır. Beliren yetişkinlik dönemi ergenlikte olduğu gibi kimlik arayışının devam ettiği, aileden ayrılma ve üniversiteye başlama gibi değişimlerin sonucunda farklı fırsatların ortaya çıktığı, mesleki alan gibi yaşam alanlarında denemelerin yapıldığı bir geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin ise genellikle genç yetişkinlik ya da orta yetişkinlik döneminde oldukları söylenebilir. Aile ve iş yaşamında önemli kararlar almış (Arnett, 2000) ve belirli kimliklere yatırımında bulunmuşlardır. Geleneksel yaşta olan ve olmayan öğrencilerin bilgi, beceri ve yaşam deneyimleri farklı olduğu için öğrenme süreçleri ve üniversite deneyimleri açısından iki grup arasında farklılıklar görülmektedir.

Üniversiteye başlamak yeni sosyal ve akademik ortamlara uyum sağlamayı gerektirdiği için öğrenciler açısından zorlayıcı olabilmektedir. Ailelerinden ayrı yaşamaya başlamaları (Hermon ve Davis, 2004), arkadaş çevrelerinin değişmesi (Larose, Duchesne, Boivin, Vitaro ve Tremblay, 2015) gibi nedenler üniversiteye geçiş sürecinde geleneksel yaşta olan öğrencilerin sosyal ve duygusal uyumlarının azalmasında rol oynayabilmektedir. Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin diğer öğrencilere göre iş ve özel yaşamlarına ilişkin farklı rolleri ve sorumlulukları bulunmaktadır. Akademik çalışmalarını yürütürken iş ve aile sorumlulukları arasında denge kurmak için çaba göstermeleri gerekmektedir. Farklı yaşam alanlarına ilişkin sorumluluklar ve beklentiler rol karmaşası ya da stres yaşanmasına neden olabilmektedir (Giancola, Giancola ve Borchert, 2009; Lundberg, 2003). Sosyal destek alınması iki grupta da üniversiteye uyum sağlanmasına katkı sağlamakta, geleneksel yaşta olan öğrenciler açısından özellikle arkadaş desteği akademik ve sosyal uyumu kolaylaştırmaktadır (Ramsay, Jones ve Barker, 2007). Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin üniversiteye başlama kararını vermelerinde (Shillingford ve Karlin, 2013) ve akademik çalışmalarını sürdürmelerinde (Bye, Pushkar ve Conway, 2007) içsel güdülenme (ilgi, merak vb.) önemli rol oynamaktadır. Geleneksel yaşta olan öğrencilere göre öz-yeterliklerinin (Johnson, Taasobshirazi, Clark, Howell ve Breen, 2016) ve öğrenme hedef yönelimlerinin (Johnson ve Kestler, 2013) daha yüksek olduğu, ders çalışmaya ve dersler için hazırlanmaya daha fazla zaman ayırdıkları (Adams ve Corbett, 2010) bulunmuştur.

Arkadaş ilişkileri üniversite deneyimini zenginleştirmede önemli bir rol oynamaktadır (Wilcox, Winn ve Fyvie-Gauld, 2005). Yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi üniversitede de öğrencilerin kendilerine benzeyen kişiler ile arkadaşlık kurma eğiliminde oldukları düşünülmektedir (Ağcasulu, 2019). İnsanların birbiri ile nasıl ilişki kurduğunu inceleyen Sosyal Ağ Kuramı benzer özellikler taşıyan insanların birbirleriyle ilişkilenebilir ve daha yakın olduğunu ileri sürmektedir (Lazarsfeld ve Merton, 1978). Kuramda bireylerin demografik özellikleri, değerleri, tercihleri ve yaşam tarzları ne kadar benzerse arkadaş olma ve birbirlerine çekim duyma olasılıklarının arttığı vurgulanmaktadır. Hem bireyler hem de toplumlar için ortak normlar veya değerler benzer nitelikteki insanları bir araya getirmektedir (Burt, 1987). Bireylerin kendilerine benzer özelliklere ve yaşam koşullarına sahip kişiler ile etkileşimlerinde daha rahat oldukları ve onlar ile daha fazla paylaşımda bulunabildikleri, bu durumun da iletişimin etkisini ve gücünü artırdığı düşünülmektedir (Rogers ve Bhowmik, 1970).

Psikoloji bölümleri her geçen yıl daha fazla sayıda öğrenci tarafından tercih edilmektedir (Arcan, 2018; Arık, 2015). Lisans döneminden itibaren yapılandırılmış kariyer planlamasının öğrencilerin kariyer adaptasyon becerilerinin geliştirilmesini sağladığı, kariyer seçeneklerini daha erken keşfetmeye teşvik ettiği, eğitim gereksinimlerine ve öğrencileri alandaki kariyer fırsatlarına odakladığı ve daha fazla kariyer etkinliğine sahip olmayı beraberinde getirdiği ortaya konmuştur (Aryee ve Debrah, 1993; Strapp, Drapela, Henderson, Nasciemento ve Roscoe, 2018). Kariyer beklentileri yaş, eğitim düzeyi, kişisel hedefler ve toplumsal etkiler gibi çeşitli etmenlere bağlı olarak bireyler arasında farklılık gösterebilir. Nugent ve diğerlerine (2015) göre üniversite yılları geleneksel yaşta olan öğrencilerin akademik ve kariyer hedeflerini gözden geçirdikleri, tartıştıkları ve geliştirdikleri önemli bir döneme karşılık gelmektedir. Geleneksel yaşta olan öğrencilerin kariyer beklentileri genellikle belirli bir alanda diploma almayı ve mezuniyet sonrasında o alanda iş bulmayı içermektedir (Kurt ve Fidan, 2020). Bu öğrencilerin kişisel ilgi alanları, öz yeterlik beklentileri (Qiu, Dooley ve Palkar, 2017) ve kişilik özellikleri (Lounsbury, Hutchens ve Loveland, 2005) gibi etmenler, kariyer beklentilerinin

şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, bireyin güçlü ve zayıf yönleri (Tunç ve Uygur, 2001), toplumun ve ailenin beklentileri (Ausman vd., 2013) ile ekonomik değişkenler (Wehmeyer, 1993) kariyer beklentilerini etkileyebilmektedir.

Öte yandan, geleneksel yaşta olmayan öğrenciler, geleneksel yaştaki öğrencilerden farklı kariyer beklentilerine ve karar verme süreçlerine sahiptirler (Luzzo, 1993). İkinci üniversite okuma nedenlerinin öğrencilerin ekonomik ve toplumsal özellikleri ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Malkoç, 2019). Geleneksel yaşta olmayan öğrenciler yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde üniversite yaşamına yeniden adım attıklarından dolayı özellikle ekonomik koşullar ve zaman yönetimi açısından zorluk (Karademir ve Yılmaz, 2020) yaşayabilmektedirler. Ancak kariyer alanları konusunda geleneksel yaşta olanlara kıyasla daha az kariyer kararsızlığı yaşamaktadırlar (Luzzo, 1999; Ng ve Feldman, 2009). İkinci üniversitelerinde eğitimini aldıkları mesleğin ideallerindeki meslek olduğunu ve ilk tercihlerini çoğunlukla eğitime dair hâkim toplumsal görüşe dayalı olarak verdiklerini belirtmişlerdir (Malkoç, 2019). Genellikle iş deneyimi kazandıktan veya aile kurduktan sonra eğitime geri dönen geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin kariyerlerinde ilerleme ya da kariyer değiştirme isteği gibi kariyer hedefleri olabilmektedir (Cantrell ve Ewing-Taylor, 2009; Samuels, Beach ve Palmer, 2011).

Türkiye’de üniversitedeki eğitsel süreçlerin ve kariyer tercihlerinin incelendiği araştırmalarda (örn., Ağcasulu, 2019; Arıkan, 2022) genel olarak geleneksel yaşta olan öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamları ele alınmıştır. Geleneksel yaşta olmayan öğrencileri içeren çalışmaların oldukça az olduğu söylenebilir. İkinci üniversitesine devam eden öğrenciler ile bu alanda yapılan araştırmalar (örn., Karademir ve Yılmaz, 2020; Kılınç, Altınpulluk ve Fırat, 2020; Malkoç, 2019) ise geleneksel yaşta olan öğrencilerin deneyimlerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda beliren yetişkinlikte ve genç yetişkinlikte eğitim ve kariyer alanlarında önemli değişimler gerçekleştiği, bu alanlara ilişkin ileriki gelişim dönemlerini etkileyecek kararlar alındığı için geleneksel yaşta olan/olmayan öğrencilerin akademik yaşamlarının ve kariyer tercihlerinin incelenmesi önemli görülmektedir. Günümüzde hızla değişen ekonomik ve sosyal koşullar, özellikle COVID-19 pandemisinin eğitsel süreçlere etkileri göz önüne alındığında ikinci üniversiteye devam etme ve kariyer beklentileri gibi konuların kapsamlı şekilde değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada geleneksel yaşta olan/olmayan öğrencilerin bölüm ve kariyer tercihlerinin, üniversitedeki sosyal ilişkilerinin, akademik güdülenmelerinin, öğrenme süreçlerinin ve lisans eğitiminin katkılarının karşılaştırmalı olarak ele alınması amaçlanmaktadır. Ayrıca, farklı kariyer seçenekleri sunan, her yıl daha fazla sayıda geleneksel yaşta olan/olmayan öğrenci tarafından tercih edilen psikoloji alanının özellikleri bağlamında lisans öğrencilerinin öğrenim ve sosyalleşme süreçlerinin incelenmesi hedeflenmektedir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırmada, çalışmanın amaçları doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, psikoloji çalışmalarında

bireylerin deneyimlerinin derinliklerine inmek, o deneyimleri araştırmak ve anlamak amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır (Creswell, 2015; Lester, 1999). Tahminler ve açıklamalar yapılması yerine bireylerin iç dünyalarının anlaşılması ve yorumlanması amaçlanmaktadır (Powers ve Knapp, 1995; van Manen, 2014). Bu yöntem, bireylerin benzersiz bakış açılarını ve öznel gerçekliklerini sorgulayarak, insan davranışına ve zihinsel süreçlere ilişkin daha derin bir anlayış sağlamaya odaklanmaktadır (Ersoy, 2019; van Manen, 2014).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcı	Geleneksel Yaşta Olan/Olmayan	Cinsiyet	Yaş	İkinci Üniversite	Sınıf	Medeni Durum	Çocuğu Var/Yok	Çalışma Durumu
K1	GY	Kadın	20	Hayır	3	Bekar	Yok	Çalışmıyor
K2	GY	Kadın	24	Hayır	3	Bekar	Yok	Çalışmıyor
K3	GY	Kadın	20	Hayır	3	Bekar	Yok	Çalışmıyor
K4	GY	Kadın	19	Hayır	2	Bekar	Yok	Çalışmıyor
K5	GY	Kadın	20	Hayır	2	Bekar	Yok	Yarı zamanlı
K6	GY	Erkek	25	Hayır	3	Bekar	Yok	Yarı zamanlı
K7	GY	Kadın	21	Hayır	3	Bekar	Yok	Çalışmıyor
K8	GY	Kadın	23	Hayır	3	Bekar	Yok	Yarı zamanlı
K9	GY	Kadın	21	Hayır	3	Bekar	Yok	Çalışmıyor
K10	GY	Kadın	22	Hayır	3	Bekar	Yok	Çalışmıyor
K11	GY	Erkek	19	Hayır	3	Bekar	Yok	Yarı zamanlı
K12	GYO	Kadın	33	Evet	3	Evli	Yok	Tam zamanlı
K13	GYO	Erkek	45	Evet	2	Evli	Var	Tam zamanlı
K14	GYO	Erkek	46	Evet	3	Evli	Var	Tam zamanlı
K15	GYO	Kadın	54	Evet	3	Bekar	Var	Tam zamanlı
K16	GYO	Kadın	43	Evet	3	Evli	Var	Çalışmıyor
K17	GYO	Kadın	27	Evet	3	Bekar	Yok	Çalışmıyor
K18	GYO	Erkek	58	Evet	2	Evli	Yok	Tam zamanlı
K19	GYO	Kadın	36	Evet	3	Evli	Var	Çalışmıyor
K20	GYO	Kadın	31	Evet	3	Evli	Yok	Tam zamanlı
K21	GYO	Kadın	36	Evet	3	Bekar	Yok	Tam zamanlı
K22	GYO	Kadın	25	Evet	3	Evli	Yok	Tam zamanlı

Not = GY: Geleneksel yaşta olan öğrenci; GYO: Geleneksel yaşta olmayan öğrenci

Bu çerçevede araştırma, psikoloji bölümü öğrencilerinin eğitim almalarına ve üniversiteye devam etmelerine ilişkin güdülenmelerine, eğitim sürecinin yaşamlarına katkılarına, kariyer hedeflerine ve psikoloji eğitimi alırken yaşadıkları zorluklara ilişkin deneyimlerinin neler olduğunu kapsamlı ve detaylı bir anlayışla ortaya koymak amacıyla betimleyici fenomenolojik desende yürütülmüştür. Betimleyici fenomenoloji, bireylerin incelenen olguya ilişkin algı ve deneyimlerini betimlemeyi amaçlamakta ve incelenen olgunun ne olduğuyla ilgilenmektedir (Ersoy, 2019; Palmisano, 2007).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu İstanbul'daki bir vakıf üniversitesinde lisans eğitimi alan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin sosyo-demografik özellikler Tablo 1'de sunulmuştur. Araştırmaya 11'i geleneksel yaşta olan ve 11'i geleneksel yaşta olmayan toplam 22 öğrenci katılmıştır. Çalışmaya 17 kadın ve beş erkek öğrenci katılımda bulunmuştur. Katılımcıların yaşları 19 ile 58 arasında değişmektedir. Katılımcıların 18'i üçüncü sınıf, dördü ise ikinci sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin 19'u aileleri ile ve üçü yurtda kaldığını belirtmiştir. Geleneksel yaşta olan öğrencilerin tamamı bekar ve ilk kez üniversite eğitimi almaktadırlar. Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin sekizi evli ve beşi çocuğu olduğunu ifade etmiştir. Bu gruptaki öğrencilerin tamamı ikinci üniversitesini okumaktadır. Katılımcıların dokuzu çalışmadığını, dördü yarı zamanlı ve sekizi ise tam zamanlı olarak çalıştığını bildirmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacılar tarafından alanyazına dayalı olarak hazırlanan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda, geleneksel yaşta olan ve olmayan psikoloji lisans öğrencilerinin psikoloji bölümünü seçme nedenlerinin, kariyer beklentilerinin, sosyal ilişkilerinin incelenmesi ve karşılaştırılması amacı ile altı soru (örn., "Neden psikoloji lisans eğitimi almak istediniz?", "Bölümünüzdeki geleneksel yaşta olan/olmayan öğrenciler ile ilişkilerinizi değerlendirebilir misiniz?") sorulmuştur. Araştırmacılar tarafından görüşme soruları oluşturulduktan sonra psikoloji alanında uzman olan bir akademisyen ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman olan başka bir akademisyenden sorular ile ilgili görüşleri alınmış, uzmanların önerilerinden sonra görüşme soruları düzenlenerek görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmaya başlanmadan önce Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan izin alınmıştır (Protokol No: 2023/11-2-fbu/03.11.2023). Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak katılımcılar belirlenmiştir. Psikoloji bölümü öğrencilerine araştırmaya katılım ile ilgili duyuru yapılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilerden geleneksel yaşta olma/olmama tanımlarındaki özellikleri taşıyan öğrenciler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İki grupta (geleneksel yaşta

olan/olmayan) eşit sayıda öğrenci olması amaçlandığı için yeterli sayıya ulaşıldığında görüşmeler sonlandırılmıştır.

Araştırmada veri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği (Magaldi ve Berler, 2018) kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği psikoloji lisans öğrencilerinden detaylı bilgi edinmek amacı ile tercih edilmiştir. Nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen yarı-yapılandırılmış görüşmeler, hazırlanan formdaki soruların yanı sıra görüşme sırasında katılımcının verdiği yanıtlara göre farklı temaları ortaya çıkaran sorular sorulmasına da olanak sağlamaktadır (DiCicco-Bloom ve Crabtree, 2006). Bu araştırmada da görüşmeci katılımcının verdiği yanıtlara göre araştırma bulgularını zenginleştirmek amacı ile katılımcılara görüşme formunda olmayan soruları da yöneltmiştir.

Görüşme sorularının anlaşılır olup olmadığının belirlenmesi amacıyla iki geleneksel yaşta olan ve iki geleneksel yaşta olmayan öğrenci ile bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sonucunda görüşme formunda değişiklik yapılmamıştır. Bütün görüşmeler 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı güz döneminde araştırmacı ekibinden öğrencilerin eğitim aldıkları üniversitede çalışmayan bir araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden önce katılımcılara araştırma hakkında ve görüşmelerde ses kaydı alınacağına ilişkin bilgi verilmiştir. Katılımcılar verilerin araştırma kapsamında kullanılmasına izin verdiklerini belirten bilgilendirilmiş onam formu imzalamıştır. Çevrimiçi ortamda görüntülü olarak yapılan görüşmeler ortalama 20-25 dakika arasında sürmüştür.

Veri analizi, tematik analiz aşamaları (Braun ve Clarke, 2013) izlenerek ve tümevarımsal tematik analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Tematik analizin amacı, deneyimler ile ilgili verilerden (katılımcıların araştırma sorularıyla ilgili deneyimlerine ilişkin açıklamalarından) anlam örüntülerinin anlaşılmasını sağlamaktır. Analiz, verilerden elde edilen anlamların örüntülenmesini ve nihayetinde temalar halinde düzenlenmesini amaçlamaktadır (Sundler, Lindberg, Nilsson ve Palmér, 2019).

Verilerin analizine geçmeden önce ses kaydına alınan veriler, aşinalık kazanılması adına bir araştırmacı tarafından hiçbir değişiklik yapılmadan bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiştir. Yazılı metinler diğer araştırmacılar ile paylaşılmış ve her bir araştırmacı tarafından birkaç kez not alınarak okunmuştur. Veri analizi QualCoder programı kullanılarak yapılmıştır. Veri analizinin güvenilirliğini sağlamak için her bir araştırmacı tarafından katılımcılardan alınan görüşler çalışmanın amacına uygun anlamlar göz önünde bulundurularak ayrı ayrı kodlanmıştır. Daha sonra araştırmacıların yaptıkları kodlamalara ilişkin sonuçlar karşılaştırılmıştır. Güvenirliğin sağlandığı görüş birliği aşamasında kodlara ilişkin ifadelerde tutarlılık aranmıştır.

Son olarak araştırmacılar tarafından fikir birliğine varılan her bir temanın ve alt temanın isimlendirilmesi ve açık biçimde tanımlaması yapılmıştır. Temalar oluşturulurken verilerin anlattığı ifadelerin tutarlı ve tekrara düşmeyecek şekilde (Braun ve Clarke, 2013) sunulması ve en karakteristik yanıtları seçerek temaların yaygınlığının gösterilmesi amaçlanmıştır (Nikitas, Avineri ve Parkhurst, 2018). Ayrıca, geçerliliğin sağlanabilmesi ve okuyucuların katılımcıların düşünce ve görüşlerini daha kolay anlayabilmeleri (Patton, 2015) adına oluşturulan temalardaki görüşler katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlanmıştır. Alıntılardan sonra ifadenin hangi katılımcıya ait olduğu belirtilmiştir.

Bulgular

Geleneksel Yaşta Olan ve Olmayan Psikoloji Öğrencilerinin Eğitime, Sosyal İlişkilere ve Kariyere İlişkin Görüşleri

Yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin tematik analizlerine dayanılarak “psikoloji lisans eğitimi alma kararı”, “eğitim yaşamı”, “sosyal gruplar” ve “psikoloji kariyeri” olmak üzere dört ana tema belirlenmiştir. Bu bölümde her bir ana temaya ve alt temaya ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ana ve alt temaların frekans (sıklık) dağılımları Tablo 2’de sunulmuştur.

Psikoloji Lisans Eğitimi Alma Kararına İlişkin Görüşler

Geleneksel yaşta olan/olmayan öğrencilerin psikoloji lisans eğitimi almaya karar vermelerinde rol oynayan etmenler; “kişisel ilgi/merak”, “sosyal etki” ve “sosyal destek” alt temalarında incelenmiştir.

Tablo 2. Ana ve Alt Temalara İlişkin Bilgiler

Ana Temalar	Alt Temalar	Katılımcı/GY	Katılımcı/GYO	f
Psikoloji Lisans Eğitim Alma Kararı	Kişisel İlgi/Merak	K1, K3, K5, K6, K7, K8, K10	K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22	18
	Sosyal Etki	K2, K4, K9, K11		4
	Sosyal Destek Alma	K1, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10	K12, K13, K14, K15, K17, K19, K20	15
Eğitim Yaşamı	Üniversiteye Uyumda Zorluk Yaşamama	K1, K2, K4, K8, K9, K10, K11	K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K22	15
	Akademik Güdülenmenin Yüksek Olması	K1, K3, K4, K5, K8	K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	14
	Yaşam Dengesini Kurmakta Zorlanma	K2, K3, K6, K8	K12, K19, K20, K22	8
	Farkındalığın Artması	K1, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11	K19, K22	10
	Bilgi Edinme	K2	K13, K14, K15, K18	5
Sosyal Gruplar	Benzer Özelliklere Dayanan Arkadaş Tercihleri	K4, K6, K7, K8, K9, K10	K12, K15, K20, K22	10
	Gruplar Arasındaki Benzerlikler	K1, K2, K4, K5, K7, K8, K10, K11	K12, K16, K17, K18, K19, K21	14
	Gruplar Arasındaki Farklılıklar	K1, K2, K3, K6, K7, K9, K10, K11	K12, K13, K14, K16, K17, K19, K20, K21, K22	17
Psikoloji Kariyeri	Kariyer Planlaması	K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K10, K11	K12, K14, K16, K17, K18, K19, K22	16
	Kariyer Kararsızlığı	K1, K5	K13, K15, K20, K21	6

Kariyer İyimserliği	K1, K3, K11	K16, K18, K21, K22	7
------------------------	-------------	--------------------	---

Not = GY: Geleneksel yaşta olan öğrenci; GYO: Geleneksel yaşta olmayan öğrenci; f = frekans (sıklık)

Katılımcıların (n = 18) kararlarını etkileyen nedenler incelendiğinde temel etmenin kişisel ilgi/merak olduğu görülmüştür. Örneğin, K9 “Benim küçüklükten beri psikolojiye hep merakım vardı, insanların neler yaşadığını hep çok merak etmişimdir.”. Katılımcıların çoğunluğu psikoloji eğitimi almanın gençlik yıllarından bu yana hayalleri olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin, K5 “Aslında ben onuncu sınıftan beri psikoloji eğitimi almak istiyordum. Bölümümü de bu şekilde seçecektim. İnsanları anlamak, insanları dinlemek, insanlarla etkileşim halinde olmak, gözlemlemek. Benim alanım olduğunu küçüklükten fark ettim.” şeklinde ifade etmiştir. Psikoloji eğitimi alma hayalini ertelediğini geleneksel yaşta olmayan öğrencilerden K12 “30’lu yaşlarına geldiğimde bu sefer kendimi mutlu etmek adına (...) hayalimi gerçekleştirmek için psikolojiyi seçtim.” şeklinde açıklamıştır.

Az sayıda katılımcı (n = 4) sosyal çevrelerinin ve tanıdıkları psikologları rol model almalarının etkili olduğunu vurgulamıştır. Örneğin psikolog olan bir tanıdığından etkilendiğini K11 “... bir ağabeyim vardı hani, onla beraber çok konuştuk. O da psikolojiyi bitirmişti. (...) Şu anda çok güzel bir iş hayatı var. (...) Psikoloji yazmamda da o birazcık pay sahibi olmuş olabilir diyebilirim.” şeklinde açıklamıştır. Yakınlarının özellikle de ailesinin etkisini K2 şu şekilde ifade etmiştir: “Psikoloji hiç aklımın ucunda yoktu. Ben başka bölümlere odaklanmıştım. Psikoloji okumamı istediler yani çevremdeki herkes. Ailem de istedi psikoloji okumamı. Fikrimi değiştirdiler diyebilirim.”

Katılımcıların çoğunluğu (n = 15) ailelerinin ve arkadaşlarının psikoloji lisans eğitimi almalarını desteklediklerini ifade etmişlerdir. Geleneksel yaşta olan öğrencilerin bazıları (n = 3) destek alamadığını belirtmiştir. Örneğin, K11 “Sosyal çevrem de arkadaşlarım da. Psikolojiyi ilk duyan böyle bir geri çekildi. Psikoloji okunur mu? İnsanların çok fazla psikolojiye karşı ön yargısı var gerçekten.” şeklinde görüş bildirmiştir. Yakınlarının kendilerini desteklemediklerini belirten geleneksel yaşta olmayan öğrenciler (n = 4) olumsuz yaklaşımların nedenlerini şu şekilde açıklamışlardır:

“Kimse inanmıyor. Bu saatten sonra, bu yaşta sonra tekrar bu yapılır mı? O eğitim hayatına girilir mi? Eskiden olan arkadaşlarım şoka girdiler.” (K16)

“Bunu bir macera olarak nitelendirdiler. Gerek yok. Zaten düzenli bir iş disiplinin var. (...) Çünkü fazla iş yükü yüklediğimi düşünüyorlar, çalışmasaydım destekleyecek tarafta olurlardı.” (K22)

Eğitim Yaşamına İlişkin Görüşler

Araştırma grubunun eğitim yaşamına ilişkin görüşleri beş alt tema; “üniversiteye uyum”, “akademik güdülenme”, “yaşam dengesi”, “farkındalığın artması” ve “bilgi edinme” altında incelenmiştir. Geleneksel yaşta olan/olmayan öğrencilerin yarısından fazlası (n = 15) akademik ve sosyal ortama uyum sağlama konusunda sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir. Üniversiteye uyum sorunu yaşayan geleneksel yaşta öğrencilerin (n = 4) en fazla ifade ettikleri zorlukların evden ayrılmaya ve yalnız yaşamaya ilişkin olduğu belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili duygularını K3 “Sen tek başına bir süreçte olacaksın, yurttan kalacaksın, aileden uzak olacaksın arkadaşlarından, bütün çevrenden bir anda kopacaksın başka bir yere geleceksin. Ben oraya geldiğimde böyle bir ilk başta yere çakılmış gibi oldum.” şeklinde dile getirmiştir.

Geleneksel yaşta olmayan katılımcılardan bazıları (n = 3) ilk yıl akademik çalışmalara ve eğitim ortamına ilişkin kaygıları olduğunu ve zorluk yaşadığını dile getirmiştir. Örneğin, K7 “Aslında

ilk senemde çok stres yapmıştım. Şimdi bilmediğimiz bir sistem. Liseden üniversiteye geçmişsin, bilmediğin soru tarzları, hocaları tanımıyorsun.” ve K14 “İlk başta çekincem vardı. Yaşça büyük ben olacağım için biraz endişeliydim. Ama ilk gün sınıfa gidip benim yaşıtım ve hatta benden daha yaşlı birilerini görünce açıkçası biraz rahatladım.” şeklinde kaygılarını ifade etmiştir.

Sınıftaki öğrenciler arasındaki yaş ve deneyim farkının üniversiteye uyumu ve sosyal ilişkileri etkilediği de belirtilmiştir. Örneğin, bu farkın olumsuz etkileri olduğunu vurgulayan K12 görüşlerini *“Çünkü yaş faktörü önemli bir faktör. Sosyal dağılımlar, gruplaşmalar içerisinde yer bulmanız birazcık zorlaşıyor açıkçası. Siz ne kadar daha rahat bakış açısıyla yaklaşırsanız da diğer öğrenciler (...) daha bir soyutluyorlar kendilerini sizden açıkçası. İş sahibi olmanız onlardan büyük olmanız. Bunlar birer birer yavaş yavaş sınırlar koyuyor.”* şeklinde açıklamıştır.

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde genel olarak akademik içsel güdülenmelerinin yüksek olduğu görülmüştür. Hem geleneksel yaşta olan öğrenciler (n = 5) hem de olmayan öğrenciler (n = 9) akademik çalışmalarını sürdürmelerinde psikoloji eğitiminden keyif almalarının ve psikolojiye ilgi duymalarının rol oynadığını belirtmiştir. Örneğin, K5 *“Ben dokuz buçukta kalkıp o trafiği çekiyorsam, zevkim için gidiyorum aslında. Bir şeyler öğreneyim diye.”* şeklinde açıklamıştır. K19 *“Not odaklı değil de daha öğrenme odaklı bakıyorum. O yüzden öğrenirken çok yine severek öğreniyorum.”* şeklinde psikolojiye ilgisini dile getirmiştir.

Yaşam dengesini kurma ve zaman planlaması açısından geleneksel yaşta olan öğrencilerin çoğunluğu zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Sadece çalışan öğrenciler (n = 4) zorlandıklarını belirtmiştir. Örneğin, geleneksel yaşta olan K3 *“Okulla işi götürmek zor oluyordu. Derste uykusuz kaldığım zamanları hatırlıyorum çalışırken.”* şeklinde ifade etmiştir. Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin de çoğunluğu yaşam dengesini kurmakta zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Örneğin, K18 *“... işimi kendim ayarlamaya çalışıyorum. Eğitim zamanıma önem veriyorum. Çünkü ben bunu istiyorum.”* ve K15 *“Benden böyle her akşam, her öğlen, her sabah yemek bekleyen, evde bu görevlerin bana ait olacağı şeklinde bir görev tanımım olmadığı için. İki hafta, üç hafta (...) ders çalışma özgürlüğüne sahip olduğum için sıkıntı yaşamıyorum.”* şeklinde açıklamıştır. Diğer yandan geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin bazıları (n = 4) aile, iş ve eğitim yaşamları arasında denge kurmakta zorlandıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Zorlanıyorum çünkü şöyle düşünün işte muhakkak mesela oğlumun sorumluluğu bende. Ben dersten çıkıyorum koşu koşu onu karşılamaya gidiyorum. (...) onun sorumluluğu tümünden bana baktığından dolayı destek almam gerekiyor işte.” (K19)

“Nöbete gidip nöbetten çıkıp tekrar okula geliyor ve ertesi gün tekrar nöbete gittiğim için çalışma ile hem okulu aynı zamanda ev sorumluluğunu götürmek benim için çok zorlayıcı oluyor.” (K22)

Katılımcıların bir bölümü (n = 10) psikoloji eğitiminin kendilerine ve çevrelerine ilişkin farkındalıklarının artmasında rol oynadığını belirtmişlerdir. Bu değişim geleneksel yaşta olan öğrenciler (n = 8) tarafından geleneksel yaşta olmayan öğrencilere (n = 2) göre daha fazla dile getirilmiştir. Örneğin, K7 *“Olumlu yanları kendim için çok farkındalık kazanmamı sağladı. Birinci sınıftaki halimle şu an üçüncü sınıftaki halim arasında çok fark var. Olaylara hem kendime karşı bakış açımı hem de hayatımı sürdürme şeklimi çok etkiledi.”* şeklinde açıklamıştır. Geleneksel yaşta olan (n = 1) ve olmayan öğrenciler (n = 4) psikoloji lisans eğitiminin olumlu yönlerinden birisinin ilgi duyulan alanda bilgi edinilmesi olduğunu vurgulamıştır. Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerden K18 *“Bilmediğim o kadar çok şey varmış ki. Belli bir yaşa gelince belli bir tecrübede görüyorsunuz. Ama tecrübeniz bile olsa bir takım bilmediğim o kadar çok şey öğrendim ki.”* ve K15

“Sonuçta ilgi alanım olduğu bir konuda daha derinlikli eğitim almam.” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Sosyal Gruplara İlişkin Görüşler

Katılımcıların arkadaşlarında aradıkları özellikler “benzer özelliklere dayanan arkadaş tercihi” alt teması, geleneksel yaşta olan/olmayan grubun diğer grup ile benzer ve farklı yönleri “gruplar arasındaki benzerlikler” ve “gruplar arasındaki farklılıklar” alt temaları oluşturularak değerlendirilmiştir. Geleneksel yaşta olan/olmayan öğrencilerin bir bölümü (n = 10) arkadaş gruplarının kendi yaş gruplarındaki bireylerden oluştuğunu belirtmişlerdir. Geleneksel yaşta olmayan K20 kendine benzer yaşam tarzı olan arkadaşları tercih ettiğini “Genelde benim gibilerle arkadaşlık edinebiliyorum. Mesela otuz, otuz beş yaşlarında, hali hazırda başka bir mesleği bırakmış, çocuğu var, yeniden bir meslek edinmeye karar vermiş.” şeklinde ifade etmiştir. Geleneksel yaşta olmayan K12 ise “Arkadaş grubum benim gibi şu an ikinci üniversitesini okuyan ve çalışan insanlardan oluşuyor. Yaş grubu da nispeten bana daha yakın. Küçük olsa bile yine bir işte çalışan insanlardan oluşuyor.” ifadesi ile benzerliğin önemine vurgu yapmıştır.

Bazı öğrenciler ise benzerlikleri dile getirmekte zorlanmışlardır. Örneğin, geleneksel yaşta olan K3 “Ben çok benzer bir şey göremiyorum, yaş, okul olarak. Hayatları daha çok oturmuş. Ben 18 yaşında bir gencim, onlar mesela 28’inde, 30’unda. Hayatındaki çoğu şeyi düzene sokmuş, evi barkı olan kişiler.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Bazı katılımcılar (n = 7) eğlence anlayışı ve ilgi alanları açısından iki grup arasında benzerlik olduğunu belirtmiştir. Geleneksel yaşta olmayan K19 “Mesela ben keyif almayı, gezmeyi, arkadaşlarla birlikte zaman geçirmeyi seviyorum. Belki o anlamda benzer olabiliriz.” ve K18 “Benzerlik olarak diyebileceğim spordan hoşlanıyoruz, benzer müzik zevklerimiz olabiliyor, kitap okuma, eğitim alma, eğitimi sevmeye gibi...” şeklinde görüşlerini açıklamıştır. Psikolojiye olan ilgileri açısından iki grup arasında benzerlik olduğunu belirten öğrencilerden (n = 5) K8 “İkimizin de psikoloji seçmesi, ilgi alanı olarak benzer olduğumuzu gösteriyor. O yüzden psikoloji üzerine konuşmak çok güzel oluyor” şeklinde görüş bildirmiştir. Bazı öğrenciler (n = 3) de yaşama dair heyecan duymalarını benzer bir özellik olarak göstermiştir. Örneğin, geleneksel yaşta olan K5 bu düşüncesini şu şekilde dile getirmiştir: “Bizim gibi kendini geliştirmeye devam eden insanlar. Ben oldum, hayatta bu bitti, benim param da var, işim de yerinde deyip devam etmemişler. (...) Hayat enerjisi alıyorum ben onlardan.”

Araştırma grubunun yarısı (n = 11) geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin daha azimli olduklarını, düzenli ve disiplinli çalıştıklarını, akademik çalışmalarda daha fazla sorumluluk aldıklarını belirtmiştir. Geleneksel yaşta olan bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Çok güzel bir şekilde sınava çalışma zamanını, okul ve sosyalleşme zamanını, iş hayatını çok ayrı tutuyorlar. O yüzden onlar benden biraz daha disiplinli bir şekilde çalışıyor diyebilirim.” (K11)

“Aile, iş hayatları olmasına rağmen bütün konuları daha iyi biliyorlar. Sürekli takır takır cevap veriyorlar. Biz onlar kadar hiç olamadık şu ana kadar.” (K6)

Geleneksel yaşta olmayan öğrenciler kendi yaş gruplarının sorumluluk bilincinin daha yüksek olduğunu şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Sorumlulukları yerine getirme konusunda biraz onların geride kaldığını düşünüyorum çünkü sınıfta

söz alanlar ya da ödev ile ilgili şikâyet etmeyenler genelde yaşça bana yakın olanlar ya da ikinci/üçüncü üniversitesini okuyanlar. Onların sorumluluk bilinçleri daha yüksek gibi geliyor.” (K14),

“Dışarı çıktığımızda onlar daha böyle eğlenceye odaklı, ertesi günü düşünmeden davranırken onlara göre daha ders odaklı ve öğrenmeye daha açığım.” (K17)

İki grup arasındaki önemli görülen farklılıklardan birisinin yaşam tecrübesi olduğu dile getirilmiştir. Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerden K20 “Daha önce bir üniversite okuduğumuz için onlara göre daha sistemli bakabiliyoruz işe. (...) Benim zaten kafamda bir plan olmuş oluyor ama onlar stres yaşıyorlar.” şeklinde düşüncelerini aktarmıştır. Geleneksel yaşta olan öğrencilerin bir kısmı (n = 5) geleneksel yaşta olmayan sınıf arkadaşlarının yaşam tecrübelerinin kendilerine katkı sağladığını belirtmiştir. Örneğin, K1 “Yani onlarla muhabbet ederken, onların bakış açılarını anlamaya çalışırken geliştiğimi düşünüyorum.” sözleri ile ifade etmiştir. Ancak bazı öğrenciler (n = 4) sınıf arkadaşlarının daha tecrübeli olmasının özellikle sınıf ortamında kendilerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Örneğin, K9 bu durumu “Yaş farkı ve tecrübe açısından yaptıkları yorumlarla bizim yaptığımız yorumlar çok farklı oluyor. Kendimizi ifade etme konusunda pasif kalabiliyoruz. Bu durum beni birazcık olumsuz etkiliyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Psikolojiye Kariyerine İlişkin Görüşler

Araştırma grubunun psikoloji kariyerine ilişkin görüşleri “kariyer planlaması”, “kariyer kararsızlığı” ve “kariyer iyimserliği” alt temaları altında incelenmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun (n = 16) kariyer kararsızlığı yaşamadığı ve belirli kariyer planları yaptıkları belirlenmiştir. Kariyer planlamasına ilişkin yanıtlar değerlendirildiğinde en fazla tercih edilen alanın klinik psikoloji (n = 8) ve yaş gruplarına göre eşit bir dağılım olduğu görülmüştür. Üç geleneksel yaşta olmayan ve bir geleneksel yaşta olan öğrenci akademisyenliği tercih edebileceğini belirtmiştir. Örneğin, geleneksel yaşta olmayan katılımcılardan K17 “Ama özellikle klinik diye tutturuyorum. İlk geldiğim zaman sadece klinikten ibaret zannediyordum ama şu an tabii çok farklı yönler evrildi. (...) Akademisyenlik düşünebilirim.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Geleneksel yaşta olan katılımcılardan bir kısmının (n = 4) spor psikolojisi, psiko-diyet, adli psikoloji ve sosyal psikoloji gibi psikolojinin farklı alanlarında uzmanlaşmak istedikleri görülmüştür. Geleneksel yaşta olmayan katılımcılardan bazıları (n = 3) psikoloji alanında ilerlemeyeceğini ancak bu eğitimin mesleklerine katkı sağlayacağını belirtmiştir. Örneğin, öğretmen olan K21 “... Aldığım eğitimi biraz böyle kendi alanıma taşıyarak yapabilirim. Yani yine öğretmenlik üzerinden gidip oradaki bilgileri buraya aktararak...” şeklinde açıklamıştır.

Katılımcılardan bazıları (n = 6) kariyer kararsızlığı yaşadıklarını ifade etmiştir. Henüz hangi alanda uzmanlaşmak istediklerini netleştiremedikleri görülmüştür. Örneğin, K15 “Kararsızım. Yani klinik ile adi psikoloji arasında gidip geliyorum.” şeklinde görüşlerini paylaşmıştır. Kararsızlığının mesleki yetkinlik ile ilgili olduğunu K20 “Ama dersleri almaya başladıktan sonra biraz kafam karıştı. Acaba ben terapi yapabilir miyim? Ben psikolog olabilir miyim, olmalı mıyım diye düşünmeye başladım. Yani şu anda tam bir karar vermiş değilim.” şeklinde açıklamıştır.

Araştırma grubunun görüşleri değerlendirildiğinde üç katılımcının kariyer iyimserliğinin düşük olduğu görülmüştür. Meslekleri ile ilgili kaygı yaşadıklarını K1 “Kariyer planlarım beni biraz kaygılandırıyor.” ve K22 “... iş imkânı olarak çok fazla artık. Yeni mezun olduğu için bu iş imkanının çok az sağlanabileceğini düşünüyorum.” bildirmişlerdir. Katılımcıların bir bölümü (n = 7) iyimser olduklarını, zorluklar olsa da bu zorluklar ile baş edebileceklerini düşündüklerini dile getirmişlerdir. Geleneksel yaşta olan K11 görüşünü “... yüksek lisans vesaire başladığımda

daha kendi alanıma çekileceğim için planlarımın tıkrında işlemedi gerektiğini düşünüyorum. Umarım da olacak. Güzel planlarım var, umarım gerçekleşir” şeklinde ifade etmiştir. Geleneksel yaşta olmayan K16 bu konudaki görüşlerini “Daha öğreneceğim şeyler var. Bakalım neler öğreneceğim, neler yapacağım. Heyecanlıyım” şeklinde açıklamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Geleneksel yaşta olan psikoloji lisans öğrencileri ile geleneksel yaşta olmayan psikoloji öğrencilerinin bölüm ve kariyer tercihleri, eğitim yaşamı ve sosyal ilişkiler açısından karşılaştırılmasını amaçlayan bu çalışmada, iki grup arasında özellikle bölüm tercihi ve kariyer beklentileri açısından benzerlikler olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki farklılıkların ders çalışma ve derse katılım gibi eğitsel süreçler, arkadaş ilişkileri, aileye ilişkin sorumluluklar ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin belirli bir süre eğitimlerine ara verdikten sonra lisans eğitimi almaya karar verdikleri (Kasworm, 2018) ve bölüm tercihlerinde içsel güdülenmenin daha fazla etkili olduğu (Shillingford ve Karlin, 2013) belirtilmektedir. Bu çalışmanın bulguları alanyazını desteklemektedir, ancak geleneksel yaşta olan öğrenciler ile olmayan öğrenciler açısından bölüm tercihi nedenleri arasında önemli farklılıklar olmadığı görülmüştür. Geleneksel yaşta olan/olmayan öğrencilerin tamamına yakını psikoloji bilimine ilgi duydukları ve psikoloji konularını merak ettikleri için bu bölümü tercih etmişlerdir. Rol model alma gibi diğer nedenler sadece geleneksel yaşta olan az sayıda öğrenci tarafından dile getirilmiştir. Farklılık bulunmamasında psikolojinin farklı yaşam alanlarına odaklanan ve uygulamaya yönelik bir bilim dalı olmasının, öğrencilerin psikolojiyi ilgi çekici bulmalarının etkili olduğu söylenebilir. Örneğin, Jacobsen ve Diseth (2019) tarafından Norveç’te yürütülen çalışmada psikoloji konularına duyulan ilginin bu dersleri seçme konusundaki en yaygın neden olduğu ortaya konmuştur. Benzer şekilde psikoloji derslerinde ele alınan konuların diğer derslere nazaran daha ilgi çekici olduğu tespit edilmiştir (Banyard ve Duffy, 2014).

Katılımcıların çoğunluğu psikoloji bölümünü tercih etmelerini ailelerinin ve arkadaşlarının desteklediklerini belirtmiştir. Az sayıdaki geleneksel yaşta olmayan öğrenci ise iş ile birlikte eğitimi sürdürmenin zor ve ikinci lisans eğitiminin kariyere katkılarının az olması gibi nedenler ile yakınlarından destek alamadıklarını açıklamışlardır. Ancak öğrenciler üniversiteye başladıktan sonra yakınlarının olumsuz düşüncelerinin değiştiğini belirtmişlerdir.

Geleneksel yaşta olan/olmayan öğrencilerin çoğunluğu üniversiteye uyumda zorlanmadıklarını dile getirmişlerdir. Aileden ve arkadaşlardan alınan sosyal desteğin üniversitenin ilk yılında akademik ve sosyal uyuma katkı sağlamasının (Ramsay vd., 2007) öğrencilerin çoğunluğunun üniversiteye uyumda sorun yaşamamalarında rol oynadığı düşünülmektedir. Zorluk yaşayan geleneksel yaşta olan öğrenciler benzer çalışmalarda gösterildiği gibi sosyal ortamlarının değişmesini (Larose vd., 2015), yalnız (Hermon ve Davis, 2004) ve farklı bir şehirde yaşamayı uyum sorunları olarak dile getirmiştir. Bazı geleneksel yaşta olmayan öğrenciler diğer öğrencilerden farklı olmaya ilişkin kaygılı olduklarını, az sayıda katılımcı da geleneksel yaşta olan öğrenciler ile ilişki kurmada yaş ve deneyim farkının olumsuz etkileri olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın yürütüldüğü üniversitede geleneksel yaşta olmayan psikoloji öğrencilerinin oranının %15 ile %20 arasında olmasının (YÖK, 2021)

bu yaş grubundaki katılımcıların akademik ve sosyal uyumlarına katkıda bulunduğu düşünülebilir.

Geleneksel yaşta olmayan öğrenciler üniversiteye uyuma ilişkin az sayıda zorluk bildirmiş olsalar da bazı katılımcılar lisans eğitimleri süresince aile, iş ve eğitim yaşamı arasında denge kurmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin ailelerine karşı sorumlulukları bulunmakta (Kasworm, 2018; Langrehr vd., 2015) ve çoğunluğu çalışmaktadır. Sorumlulukların fazla olması ve zaman yönetiminin etkili bir şekilde yapılamaması stres yaşamalarında rol oynayabilmektedir (Giancola vd., 2009; Lundberg, 2003). Geleneksel yaşta olan katılımcı grubundaki çalışan öğrenciler de iş ile eğitim yaşamını bir arada sürdürmenin zor olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer yandan katılımcıların yarısı ailelerinden destek aldıkları, akademik içsel güdülenmeleri yüksek ve ailelerine ilişkin sorumlulukları az olduğu için zorlanmadıklarını dile getirmiştir.

Özellikle arkadaş desteği üniversiteye uyum sağlamada (Ramsay vd., 2007) ve üniversite deneyiminin olumlu olmasında önemli rol oynamaktadır. Geleneksel olan/olmayan katılımcıların büyük bir bölümü arkadaş gruplarının kendi yaş grubundan olan bireylerden oluştuğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar özellikle yaşam koşullarındaki benzerliğin arkadaş tercihlerini önemli ölçüde etkilediğini vurgulamışlardır. Bu sonuçlar Sosyal Ağ Kuramının (Lazarsfeld ve Merton, 1978) benzer özellikler taşıyan bireylerin birbirlerini daha çekici buldukları yönündeki varsayımı ile örtüşmektedir. Burt (1982) benzer demografik özelliklere ve sosyal rollere sahip kişilerin birbirlerini etkilediklerine dikkat çekmiştir. Eğitim ortamında benzer geçmişlere, yeteneklere ve başarı düzeylerine sahip bireyler arasında bağ oluşabilmektedir (Hartup ve Stevens, 1997).

Geleneksel yaşta olan/olmayan katılımcılar diğer gruptaki öğrenciler ile eğlence anlayışları ve psikoloji alanına duydukları ilgi açısından benzer olduklarını belirtmişlerdir. Ancak öğrenciler iki grup arasındaki özellikle öğrenme süreçlerindeki ve derse katılımdaki farklılıkları, benzerliklere göre daha fazla vurgulamıştır. Geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin daha fazla sorumluluk aldıklarını, disiplinli ve azimli olduklarını belirtmişlerdir. Cantwell ve diğerleri (2001), geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin geleneksel yaşta öğrencilere kıyasla yaşamlarındaki zorluklara rağmen daha iyi performans gösterdiklerini ve akademik başarılarının daha yüksek olduğunu göstermişlerdir. Öğrenme süreçlerindeki farklılıkların ortaya çıkmasında geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin kendileri için önemli olan konular üzerinde çalışmaya daha istekli olmalarının (Njumbwa, 2008), ders çalışmaya daha fazla zaman ayırmalarının (Cantwell vd., 2001) ve stres yaşadıklarında işlevsel başa çıkma tarzlarını kullanmalarının (Forbus, Newbold ve Mehta, 2011) etkili olduğu düşünülebilir.

Önceki araştırmalardan (örn., Bye vd., 2007; Hoyert ve O'Dell, 2009) farklı olarak iki grup arasında akademik içsel güdülenme ya da öğrenme yönelimi açısından fark bulunmamıştır. Genel olarak bütün katılımcılar, ders çalışma ve derse katılım gibi akademik etkinliklere ilişkin güdülenmelerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Psikoloji öğrencilerinin insanların davranışlarını anlamaya yönelik ilgileri nedeniyle psikoloji bölümünü seçtikleri bilinmektedir (Jarvis, 2012; Morris, 2003). Akademik güdülenme düzeyi açısından gruplar arasında farklılığın olmaması, bölüm tercihinde rol oynayan bu ilginin üniversiteye başladıktan sonra da devam ettiğini göstermektedir. Geleneksel yaşta olan öğrenciler kendileri ve sosyal ilişkileri ile ilgili farkındalıklarının artmasını, geleneksel yaşta olmayan öğrenciler ise merak ettikleri

ve ilgilerini çeken konularda bilgi edinmelerini psikoloji eğitiminin en önemli katkısı olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin daha fazla öğrenme odaklı oldukları (Bennett, Evans ve Riedle, 2007) ve öğrenme hedef yönelimlerinin daha yüksek (Johnson ve Nussbaum, 2012) olduğu söylenebilir. Ayrıca bazı katılımcılar tarafından ifade edildiği gibi aldıkları eğitimin mesleklerine katkıda bulunacağını düşünmelerinin (Cantrell ve Ewing-Taylor, 2009; Samuels vd., 2011) de akademik içsel güdülenmelerinin artmasında rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların kariyer planları ile ilgili görüşleri incelendiğinde çoğunlukla kariyerleri konusunda net bir fikre sahip oldukları ve klinik psikoloji alanında uzmanlaşma konusunda motive oldukları göze çarpmaktadır. Öyle ki kariyerleri konusunda kararsızlık yaşadığını belirten katılımcıların bir kısmı da klinik psikolojiyi seçenek olarak belirtmişler ve kararsızlıklarının nedenlerini ifade ederken klinik psikolojinin gerektirdiği becerilere sahip olamama endişelerini aktarmışlardır. Psikoloji lisans öğrencilerinin çoğunluğunun klinik psikoloji alanına ilgi duydukları ve bu alanda yüksek lisans eğitimi almak istedikleri çok sayıda çalışmada (Arıkan, 2022; Strapp vd., 2018) da gösterilmiştir. Klinik psikolojinin toplum nezdinde prestijli algılanması, çalışılan konuların ilgi çekmesi (Shivy, Mazzeo ve Sullivan, 2007), içsel güdülenmelerin ve kişisel eğilimlerin etkisi (Hunter ve Meskati, 2022), iş fırsatlarının ve danışan popülasyonu ile çalışmanın rahatlığı (Gallucci, 1997) gibi etmenlerin bu çalışmadaki katılımcıların da diğer alanlara kıyasla klinik psikoloji tercihlerinde rolü olabilir.

Katılımcıların önemli bir kısmı kariyer planlamasında klinik psikolojiyi öne çıkarmış olsa da klinik psikolojinin yanı sıra farklı alanlarda uzmanlaşmak isteyen katılımcılar olduğu da belirlenmiştir. Psikolojinin diğer alt alanları ve iş imkânları hakkında bilgi sahibi olunması, mesleki beklentilerin karşılanmadığı durumlarda, farklı kariyer alternatiflerine yönelmeyi mümkün kılabileninden dolayı rasyonel bir tercih gibi görünmektedir (Arıkan, 2022). Önceki araştırmalarda (örn., Newman, Dunwoodie, Jiang ve Nielsen, 2021; Puklek Levpušček, Rauch ve Komidar, 2017) kariyer kararlılığı ve kariyer hedefleri ile ilişkili olduğu gösterilen kariyer iyimserliği kavramı da bu çalışma kapsamında katılımcıların söylemlerinde ortaya çıkmıştır. Kariyer iyimserliği yüksek düzeyde olan kişilerin gelecekteki kariyerleriyle ilgilendikleri ve hayal ettikleri gelecekle bağlantılı öğrenmelerle fazlasıyla meşgul olduklarını ortaya konmuştur (Çarkıt, 2022; Eva, Newman, Jiang ve Brouwer, 2020). Bu çalışmada elde edilen bulgular, katılımcıların gerek iş yaşamına yönelik umutlarını ve isteklerini içeren çalışma benliklerine (Strauss, Griffin ve Parker, 2012) ilişkin ipuçları vermekte gerekse kariyerleri konusunda genel olarak iyimser olduklarını göstermektedir. Olası çalışma benliği, kişinin özellikleriyle tutarlı ve arzu edilen bir geleceğe ulaşmaya yönelik mevcut davranışını etkileyen bir motivasyon kaynağı olmaktadır (Oyserman ve James, 2011; Strauss vd., 2012). Geleceğe ilişkin planları daha net olan katılımcıların aynı zamanda daha iyimser oldukları göze çarpmaktadır.

Bu çalışma geleneksel yaşta olan/olmayan öğrencilerin eğitim yaşamlarındaki farklılıklara ilişkin önemli sonuçları ortaya koymaktadır. Ancak araştırmanın tek bir üniversitede, sadece psikoloji bölümü öğrencileri ile ve geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin sayısının fazla olduğu bir bölümde yapılmış olması genellenebilirlik açısından sınırlılık oluşturmaktadır. Farklı bölümlerdeki geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin eğitim deneyimlerinin anlaşılması için benzer araştırmaların yapılması önemli görülmektedir. Özellikle öğretim üyeleri ile ilişkiler, üniversitedeki akademik ve sosyal etkinlikler, akademik öz-yeterlik ve güdülenme

gibi konulara odaklanan nicel araştırmaların geleneksel yaşta olmayan öğrencileri kapsayacak şekilde genişletilmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca ileride yapılacak araştırmalarda cinsiyet ve ekonomik durum gibi sosyo-demografik özelliklerin, üniversite sınavındaki başarı ve tercih sıralaması gibi akademik yaşamı etkileyebilecek bireysel değişkenlerin de ele alınması önerilmektedir. Araştırma bulguları değerlendirilirken katılımcıların lisans eğitimlerinin önemli bir bölümünü uzaktan eğitim yoluyla aldıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kapsamda sınıf ortamındaki etkileşimlerin, topluluk hissi ve üniversiteye aidiyet gibi değişkenlerin farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin üniversite yaşamlarına etkilerinin incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bu araştırmada geleneksel yaşta olan/olmayan öğrencilerin psikoloji eğitimi alma kararlarında, arkadaş tercihlerinde ve kariyer tercihlerinde rol oynayan etmenlerin benzer olduğu belirlenmiştir. Akademik içsel güdülenmenin iki grubun da psikoloji eğitimi almaya karar vermelerinde ve eğitimlerine devam etmelerinde etkili olduğu gösterilmiştir. Ancak, iki grup arasında akademik çalışmalara yaklaşım, sosyal ilişkiler, aileye ilişkin sorumluluklar, kariyer hedefleri açısından farklılıklar olduğu görülmüştür. Araştırmada iki grubun farklı iş ve yaşam deneyimlerine bağlı olarak üniversite deneyimlerinin farklılaştığının belirlenmesinin eğitim araştırmalarına, rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Geleneksel yaşta olan öğrencilerin yanı sıra geleneksel yaşta olmayan öğrencilerin de akademik ve sosyal ihtiyaçlarını dikkate alan eğitim yaklaşımlarının ve programlarının geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Adams, J., & Corbett, A. (2010). Experiences of traditional and non-traditional college students. *Perspectives*, 2(1), 1-29.
- Ağcasulu, H. (2019). Yabancıdan arkadaş: Üniversitenin ilk yılında arkadaşlık ağları üzerine bir araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(7), 83-96.
- Arcan, K. (2018). Bir çekim alanı olarak psikoloji bilgisi ve eğitimi (Psikolojinin popüleritesi). *T.C. Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 6-35.
- Arık, E. (2015). ÖSYM 2016 Psikoloji bölümleri kontenjanları ve bölümlerin öğretim üyesi sayıları. Erişim Adresi: <http://akademi.enginarik.com/2015/06/kontenjanlar-osym-2015.html> Erişim Tarihi: 29 Aralık 2023
- Arıkan, S. (2022). Psikoloji öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri: Demografik faktörler, kişilik ve pozitif psikolojik sermayenin rolü. *Psikoloji Çalışmaları*, 42(2), 427-471. DOI: 10.26650/SP2022-997542
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480. DOI: 10.1037/0003-066X.55.5.469
- Ausman, J., Javed, A., Shuja, A., Samad, M., Pour, A., Mathew, E., Shaikh, R. B., Al-Sharbatti, S., & Sreedharan, J. (2013). Social factors influencing career choice in a medical school in the United Arab Emirates. *Education in Medicine Journal*, 5(1), 14-20. DOI:10.5959/eimj.v5i1.16
- Aryee, S., & Debrah, Y. A. (1993). A cross-cultural application of a career planning model. *Journal of Organizational Behavior*, 14(2), 119-127. DOI: 10.1002/job.4030140203
- Banyard, P., & Duffy, K. (2014). Student representations of psychology in the UK. *Psychology Teaching Review*, 20(2), 110-120.
- Bennett, S., Evans, T., & Riedle, J. (2007). Comparing academic motivation and accomplishments among traditional, nontraditional, and distance education college students. *Psi Chi Journal of Undergraduate Research*, 12(4), 154-161. DOI: 10.2304/plat.2014.13.2.95
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. London: Sage.
- Burt, R. S. (1982). *Toward a structural theory of action*. New York: Academic.
- Burt, R. S. (1987). Social contagion and innovation: Cohesion versus structural equivalence. *American Journal of Sociology*, 92(6), 1287-1335. DOI: 10.1086/228667
- Bye, D., Pushkar, D., & Conway, M. (2007). Motivation, interest, and positive affect in traditional and nontraditional undergraduate students. *Adult Education Quarterly*, 57(2), 141-158. DOI: 10.1177/0741713606294235

- Cantrell, P., & Ewing-Taylor, J. (2009). Exploring STEM career options through collaborative high school seminars. *Journal of Engineering Education*, 98(3), 295-303. DOI: 10.1002/j.2168-9830.2009.tb01026.x
- Cantwell, R. H., Archer, J., & Bourke, S. (2001). A comparison of the academic experiences and achievement of university students entering by traditional and non-traditional means. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 26(3), 221-234. DOI:10.1080/02602930120052387
- Carreira, P., & Lopes, A. S. (2021). Drivers of academic pathways in higher education: Traditional vs. non-traditional students. *Studies in Higher Education*, 46(7), 1340-1355. DOI:10.1080/03075079.2019.1675621
- Chung, E., Turnbull, D., & Chur-Hansen, A. (2014). Who are non-traditional students? A systematic review of published definitions in research on mental health of tertiary students. *Educational Research and Reviews*, 9(22), 1224-1238. DOI: 10.5897/ERR2014.1944
- Creswell, J. W. (2015). Nitel araştırma yöntemleri. (Çev. Ed.). S. B. Demir. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Çarkıt, E. (2022). Gelecekteki çalışma benliğine ilişkin ayrıntıda kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliğinin rolü. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 347-359. DOI: 10.38151/akef.2022.22
- Çetinsaya, G. (2014). Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası. Yükseköğretim Kurulu Raporu.
- Daiva, T. (2017). The concept of nontraditional student. *Vocational Training Research and Realities*, 28(1), 40-60. DOI:10.2478/vtrr-2018-0004
- DiCicco-Bloom, B., & Crabtree, B. F. (2006). The qualitative research interview. *Medical Education*, 40(4), 314-321. DOI:10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x
- Dreznick, M. T. (2023). A welcoming environment: Nontraditional students' experiences at a small, healthcare-focused university. *The Journal of Continuing Higher Education*, 71(2), 152-167. DOI:10.1080/07377363.2021.2023975
- Driessnack, M., Mobily, P., Stineman, A., Montgomery, L. A., Clow, T., & Eisbach, S. (2011). We are different: Learning needs of accelerated second-degree nursing students. *Nurse Educator*, 36(5), 214-218. DOI:10.1097/NNE.0b013e3182297c90
- Ersoy, A. F. (2019). Fenomenoloji. A. Saban & A. Ersoy (Eds). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (ss. 81-138) içinde. İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Eva, N., Newman, A., Jiang, Z., & Brouwer, M. (2020). Career optimism: A systematic review and agenda for future research. *Journal of Vocational Behavior*, 116(B), 1-18. DOI:10.1016/j.jvb.2019.02.011
- Forbus, P., Newbold, J. J., & Mehta, S. S. (2011). A study of non-traditional and traditional students in terms of their time management behaviors, stress factors, and coping strategies. *Academy of Educational Leadership Journal*, 15, 109-125.
- Gallucci, N. T. (1997). An evaluation of the characteristics of undergraduate psychology majors. *Psychological Reports*, 81(3), 879-889. DOI: 10.2466/pr0.1997.81.3.879

- Giancola, J. K., Giancola, M. J., & Borchert, D. (2009). Dealing with the stress of college: A model for adult students. *Adult Education Quarterly*, 59(3), 246-263. DOI:10.1177/0741713609331479
- Hartup, W.W., & Stevens, N. (1997). Friendships and adaptation in the life course. *Psychological Bulletin*, 121(3), 355-370. DOI:10.1037/0033-2909.121.3.355
- Hermon, D. A., & Davis, G. A. (2004). College student wellness: A Comparison between traditional- and nontraditional-age students. *Journal of College Counseling*, 7(1), 32-39. DOI: 10.1002/j.2161-1882.2004.tb00257.x
- Hoyert, M. S., & D. O'Dell, C. D. (2009). Goal orientation and academic failure in traditional and nontraditional aged college students. *College Student Journal*, 43(4), 1052-1061.
- Hunter, A. S., & Meshkati, N. (2022). A descriptive analysis of the perceptions of graduating psychology majors: Reasons for choosing the major, valuable experiences, and suggestions for change. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*, 8(3), 194-205. DOI: 10.1037/stl0000232
- Jacobsen, A. M., & Diseth, Å. (2019). Why choose psychology? An investigation of Norwegian high school students. *Psychology Learning & Teaching*, 19(2), 128-142. DOI:10.1177/1475725719872134
- Jarvis, M. (2011). *Teaching Psychology 14-19: Issues and techniques*. Oxfordshire: Routledge.
- Johnson, M. L., & Kestler, J. L. (2013). Achievement goals of traditional and nontraditional aged college students: Using the 3 × 2 achievement goal framework. *International Journal of Educational Research*, 61, 48-59. DOI:10.1016/j.ijer.2013.03.010
- Johnson, M. L., Taasoobshirazi, G., Clark, L., Howell, L., & Breen, M. (2016). Motivations of traditional and nontraditional college students: From self-determination and attributions, to expectancy and values. *The Journal of Continuing Higher Education*, 64(1), 3-15. DOI:10.1080/07377363.2016.1132880
- Johnson, M. L., & Nussbaum, E. M. (2012). Achievement goals and coping strategies: Identifying the traditional/nontraditional students who use them. *Journal of College Student Development*, 53(1), 41-54. DOI:10.1353/csd.2012.0002
- Karademir, A., & Yılmaz, H. B. (2020). İkinci üniversite olarak okul öncesi öğretmenliği eğitimi alan öğrencilerin programı seçme nedenleri ve görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 363-384. DOI: 10.35675/befdergi.734962
- Kasworm, C. E. (2018). Adult students: A confusing world in undergraduate higher education. *The Journal of Continuing Higher Education*, 66(2), 77-87. DOI:10.1080/07377363.2018.1469077
- Kılınç, H., Altınpulluk, H., & Fırat, M. (2020). Açık ve uzaktan öğrenenlerin ikinci üniversite tercih nedenlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 9(1), 81-90.
- Kim, K. (2007). ERIC Review: Exploring the meaning of "Nontraditional" at the community college. *Community College Review*, 30(1), 74-88. DOI: 10.13128/formare-25262
- Kurt, T., & Fidan, T. (2021). Kariyer oluşumunda üniversite: Beklentiler ve gerçekler. *Yükseköğretim Dergisi*, 11(2 Pt 2), 421-437. DOI:10.2399/yod.20.591001

- Langrehr, K., Phillips, J., Melville, A., & Eum, K. (2015). Determinants of nontraditional student sta-tus: A methodological review of the research. *Journal of College Student Development, 56*(8), 876-881. DOI:10.1353/csd.2015.0090
- Larose, S., Duchesne, S., Boivin, M., Vitaro, F., & Tremblay, R. (2015). College completion: A longi-tudinal examination of the role of developmental and specific college experiences. *International Journal of School and Educational Psychology, 3*(3), 143-156. DOI:10.1080/21683603.2015.1044631#.Vb958_1_NBc
- Lazarsfeld, P. F., & Merton, R. K. (1978). Freedom and control in modern society. M. Berger, T. Abel, & C. H. Page (Eds.), *Friendship as a social process: A substantive and methodological* (ss. 18-66) içinde. London: Octagon Books.
- Lester, S. (1999). *An introduction to phenomenological research*. Taunton: Stan Lester Developments.
- Lounsbury, J., Hutchens, T., & Loveland, J. (2005). An investigation of big five personality traits and career decidedness among early and middle adolescents. *Journal of Career Assessment, 13*(1), 25-39. DOI:10.1177/1069072704270272
- Lundberg, C. A. (2003). The influence of time-limitations, faculty, and peer relationships on adult student learning: A causal model. *The Journal of Higher Education, 74*(6), 665-688. DOI: 10.1177/1069072704270272
- Luzzo, D. A. (1993). Career decision-making differences between traditional and non-traditional college students. *Journal of Career Development, 20*(2), 113-120. DOI: 10.1007/BF02110343
- Luzzo, D. A. (1999). Identifying the career decision-making needs of nontraditional college students. *Journal of Counseling & Development, 77*(2), 135-140. DOI: 10.1002/j.1556-6676.1999.tb02433.x
- Magaldi D., & Berler M. (2020). Semi-structured iInterviews. V. Zeigler-Hill & T. K. Shackelford (Eds.), *Encyclopedia of Personality and Individual Differences* (ss. 4825-4830) içinde. Switzerland: Springer International Publishing.
- Malkoç, İ. B. (2019). İkinci şanslar: Bir yükseköğretim programını tamamlamış ve yeniden örgün lisans eğitimine başlamış öğrenciler üzerine niteliksel bir araştırma. *Üniversite Araştırmaları Dergisi, 2*(1), 35-49. DOI: 10.32329/uad.508556
- Morris, P. (2003). Not the soft option. *The Psychologist, 16*(10), 510-511. DOI: 10.1177/1475725719872134
- Newman, A., Dunwoodie, K., Jiang, Z., & Nielsen, I. (2021). Openness to experience and the career adaptability of refugees: how do career optimism and family social support matter? *Journal of Career Assessment, 30*(2), 309-328. DOI:10.1177/10690727211041532
- Ng, T. W. H. & Feldman, D. C. (2009). Personality, social relationships, and vocational indecision among college students: The mediating effects of identity construction. *Career Development International, 14*(4), 309-332. DOI:10.1108/13620430910979826

- Nikitas, A., Avineri, E., & Parkhurst, G. (2018). Understanding the public acceptability of road pricing and the roles of older age, social norms, pro-social values and trust for urban policy-making: The case of Bristol. *Cities*, 79, 78-91. DOI: 10.1016/j.cities.2018.02.024
- Njumbwa, S. (2008). The undergraduate research experience of adult learners in an accelerated degree completion program. *Journal of Continuing Higher Education*, 56(3), 49-60. DOI: 10.1080/07377366.2008.10400161
- Nugent, G., Barker, B., Welch, G., Grandgenett, N., Wu, C., & Nelson, C. (2015). A model of factors contributing to STEM learning and career orientation. *International Journal of Science Education*, 37(7), 1067-1088. DOI: 10.1080/09500693.2015.1017863
- Oyserman, D., & James, L. (2011). Possible identities. S. J. Schwartz, K. Luyckx, & V. L. Vignoles (Eds.), *Handbook of identity theory and research* (ss. 117-145) içinde. New York: Springer.
- Palmisano, V. B. (2007). A phenomenological exploration of crisis intervention counseling as experienced school counselor [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. University of New York at Buffalo.
- Patton, M.Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Powers, B. A., & Knapp, T. R. (1995). *A dictionary of nursing theory and research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Puklek Levpušček, M., Rauch, V., & Komidar, L. (2018). Individuation in relation to parents as a predictor of career goals and career optimism in emerging adults. *Scandinavian Journal of Psychology*, 59(2), 146-156. DOI:10.1111/sjop.12421
- Ramsay, S., Jones, E., & Barker, M. (2007). Relationship between adjustment and support types: Young and mature-aged local and international first year university students. *Higher Education*, 54, 247-265. DOI:10.1007/s10734-006-9001-0
- Qiu, S., Dooley, L., & Palkar, T. (2017). What factors influence the career choice of hotel management major students in Guangzhou? *Independent Journal of Management & Production*, 8(3), 1092-1115. DOI:10.14807/ijmp.v8i3.618
- Rogers, E., & Bhowmik, D. (1970). Homophily-heterophily: Relational concepts for communication research. *The Public Opinion Quarterly*, 34(4), 523-538. DOI: 10.1086/267838
- Samuels, W., Beach, A. L., & Palmer, L. B. (2011). Persistence of adult undergraduates on a tradition-nally-oriented university campus: Does Donaldson and Graham's model of college outcomes for adult students still apply? *Journal of College Student Retention*, 13, 351-371. DOI:10.2190/CS.13.3.e
- Shillingford, S., & Karlin, N. J. (2013). The role of intrinsic motivation in the academic pursuits of nontraditional students. *New Horizons in Adult Education and Human Resource Development*, 25(3), 91-102. DOI:10.1002/nha3.20033
- Shivy, V., Mazzeo, S., & Sullivan, T. (2007). Clinical and counseling psychology doctoral trainees: How students perceive internships. *Training and Education in Professional Psychology*, 1(3), 163-173. DOI:10.1037/1931-3918.1.3.163

- Strapp, C. M., Drapela, D. J., Henderson, C. I., Nasciemento, E., & Roscoe, L. J. (2018). Psychology students' expectations regarding educational requirements and salary for desired careers. *Teaching of Psychology, 45*(1), 6-13. DOI: 10.1177/0098628317744943
- Strauss, K., Griffin, M. A., & Parker, S. K. (2012). Future work selves: How salient hoped-for identities motivate proactive career behaviors. *Journal of Applied Psychology, 97*(3), 580-598. DOI:10.1037/a0026423
- Sundler, A. J., Lindberg, E., Nilsson, C., & Palmér, L. (2019). Qualitative thematic analysis based on descriptive phenomenology. *Nursing Open, 6*(3), 733-739. DOI: 10.1002/nop2.275
- Tilley, B. P. (2014). What makes a student non-traditional? A comparison of students over and under age 25 in online, accelerated psychology courses. *Psychology Learning and Teaching, 13*(2), 95-106. DOI:10.2304/plat.2014.13.2.95
- Tunç, A., & Uygur, A. (2001). *Kariyer yönetimi, planlaması ve geliştirme*. İstanbul: Gazi Kitabevi.
- Van Manen, M. (2014). *Phenomenology of practice: meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.
- Wehmeyer, M. L. (1993). Perceptual and psychological factors in career decision-making of adolescents with and without cognitive disabilities. *Career Development for Exceptional Individuals, 16*(2), 135-146. DOI: 10.1177/088572889301600203
- Wilcox, P., Winn, S., & Fyvie-Gauld, M. (2005). It was nothing to do with the university, it was just the people: The role of social support in the first-year experience of higher education. *Studies in Higher Education, 30*(6), 707-722. DOI:10.1080/03075070500340036
- Yükseköğretim Kurulu (2014). *Yaşlara göre 2013 - 2014 öğretim yılı yeni kayıt olan öğrenci sayıları*. Erişim Adresi <https://istatistik.yok.gov.tr> Erişim Tarihi: 15 Aralık 2023
- Yükseköğretim Kurulu (2021). *Yükseköğretim girdi göstergeleri (2021 YKS)*. Erişim Adresi <https://yokatlas.yok.gov.tr/2021/lisans.php?y=209010077> Erişim Tarihi: 22 Aralık 2023
- Yükseköğretim Kurulu (2023). *Yaşlara göre 2022 - 2023 öğretim yılı yeni kayıt olan öğrenci sayıları*. Erişim Adresi <https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15 Aralık 2023